

Azbest ve stavebnictví

Úvod

Všichni pracovníci zabývající se stavebními pracemi, údržbou a čištěním jsou potenciálně ohroženi expozicí azbestu.

Tento informační list vysvětluje, co to je azbest, jaké jsou jeho účinky na zdravotní stav, kdo je vystaven tomuto riziku a kde se nachází.

Nezabývá se postupy pro odstranění azbestu. Tento informační list poskytuje základní informace o některých příkladech správné praxe, avšak nemůže sloužit jako podrobný návod. V případech, kdy máte podezření na expozici azbestu, doporučujeme proto ještě kontaktovat příslušné kompetentní úřady nebo orgány.

Co je to azbest?

Azbest je souhrnné označení skupiny látek minerálního původu. Azbestová vlákna jsou mimořádně odolná proti působení účinků tepla, jsou velmi pevná a byla mnoho let používána v těchto aplikacích:

- materiály pro tepelnou izolaci používané například ve formě izolačních obalů nebo povrchové ochranné vrstvy,
- ohnivzdorné textilie, papír a desky,
- spojkové a brzdové obložení,
- azbestocementové výrobky,
- materiály pro elektrickou izolaci,
- osobní ochranné prostředky.

Používání azbestu je nyní v Evropské unii prakticky zakázáno. Mnoho azbestu však stále zůstává v prostředí, a to znamená, že expozici azbestu může docházet i nyní.

Zdravotní důsledky expozice azbestu

Azbestová vlákna mohou mít po vdechnutí závažný dopad na zdravotní stav. Může se vyvinout azbestóza, rakovina plic nebo mezoteliom. Bezpečná úroveň expozice azbestu není známa. Čím je expozice vyšší, tím je také vyšší riziko propuknutí a dalšího rozvoje nějaké choroby s azbestem související. Doba mezi expozicí azbestu a prvními příznaky choroby může být velmi dlouhá – až 30 let. Účinky dřívější expozice se tak projevují až nyní.

Příklady:

- Ve Velké Británii umírá ročně okolo 3000 osob na choroby vyvolané expozicí azbestu v minulosti. Do roku 2010 se očekává, že toto číslo vzroste téměř na 10 000¹. Z tohoto počtu 3000 osob připadá 25 % na bývalé pracovníky ve stavebnictví nebo údržbě.
- Ve Švédsku je zaznamenáno více úmrtí v důsledku pozdních účinků expozice azbestu (pleurální mezoteliom), než činí celkový počet případů smrtelných pracovních úrazů².

Je dobře známo, že kouření cigaret může vést k rakovině plic. Je-li však kuřák zároveň vystaven účinkům azbestu, riziko propuknutí plicní rakoviny se zvyšuje na několikanásobek. Vznik rakoviny plic u kuřáka, který vdechuje azbest, je 50 x vyšší, než je tomu u nekuřáka, u něhož k expozici azbestu nedošlo.

Základní informace

Riziko expozice azbestu existuje pro pracovníky ve stavebnictví, údržbě nebo při čistících pracích. K typickým místům, kde se může vyskytovat azbest, patří:

- zdi (ve formě izolačních desek v příčkách),
- nátěry a ochranné vrstvy s tvarovaným povrchem,
- dlaždice,
- podlahy kryté linoleem,
- tepelná izolace kotlů,
- izolace ocelových konstrukcí staveb,
- ventilační roury,
- stropy (v požárních uzávěrech ve stropních dutinách),
- stropní obkládačky,
- dveře,
- elektrická instalace,
- vytápěcí systémy (v tepelné izolaci potrubí, topných těles a kotlů),
- střechy (zejména v azbestocementových výrobcích),
- střešní krytina,
- fasády včetně okapových žlabů, podhledů a obkladů,
- vodovodní a odpadové trubky,
- ventily, příruby a těsnění, které mohou obsahovat azbestová obložení, nebo v nichž azbest jinak zajišťuje neprodyšnost,
- nádržky k WC, prvky okenních rámců, vložky z azbestového papíru atd.

Ohrožená řemesla a další povolání

- instalatéři,
- technici vytápění,
- elektrikáři,
- truhláři,
- pokladači koberců a jiných podlahových krytin,
- montéři,
- personál starající se o údržbu včetně externistů zajišťujících správu nemovitostí,
- pokrývači,
- personál zajišťující čištění a úklid,
- jiná povolání, která pro svoji práci potřebují přístup do stropních dutin, míst krytých různými výplněmi a dalších prostorů, které nejsou běžně otevřené.

Před zahájením práce je nutné se zeptat, zda-li byla provedena kontrola na azbest. Není-li prokázán opak, předpokládejte, že je azbest přítomen. Máte-li podezření na přítomnost azbestu, zastavte práci a vyhledejte odbornou pomoc. Azbestové materiály nikdy neodstraňujte, nemáte-li k tomu povolení a pokud jste k tomu nebyli vyškoleni.

(¹) <http://www.hse.gov.uk/asbestos/index.htm>

(²) <http://se.osha.eu.int/statistics/osharapp.pdf>

Azbestové střechy

Střechy z azbestocementových materiálů jsou často nepochůzná. Je nutné se vždy přesvědčit o tom, že bezpečné je samotné pracoviště i přístup na ně. Některé azbestocementové střechy mají ještě další vrstvu azbestové izolace aplikovanou na svoji spodní stranu (tzv. stříkaná osinková vlákna). Tato vrstva může být uvolněná a může se drobit. Zjistí-li se na stavbě přítomnost takového materiálu, je třeba, aby všichni pracovníci ihned příslušné místo opustili, vyhledali pomoc odborníka a nepokoušeli se sami tento materiál odstraňovat.

Máte-li odpovědnost za správu nebo za kontrolu budovy, musíte vědět, jestli se v prostorách budovy vyskytuje azbest. Lze to zjistit následujícím způsobem:

- nahlédnutím do plánů budovy,
- nahlédnutím do dokumentace dříve prováděných prací (například faktury za stavební činnost),
- samostatně provedená prohlídka (je nutné se zdržet odběru vzorků),
- konzultací s jinými osobami, které mohou podat více informací (architekti, stavitelé, referenti pro bezpečnost práce a zaměstnanci),
- najmutím kvalifikované osoby, která provede prohlídku příslušných prostorů; vzorky může odebírat pouze vyškolený personál.

Nemáte-li jistotu, je třeba předpokládat, že materiál je opravdu azbest. Je-li přítomnost azbestu v budově potvrzena, je třeba podniknout určité kroky, aby nedošlo k expozici osob. Tyto kroky mohou být následující:

- vyhodnotit rizika expozice azbestu,
- naplánovat řešení problémů s materiály obsahujícími azbest, aplikovat tyto plány v praxi a pravidelně kontrolovat výsledky,
- vést aktualizovanou dokumentaci míst, kde se azbest vyskytuje (zaznamenávat typ i lokalizaci),
- poskytnout veškeré relevantní informace dodavatelům stavebních, údržbářských i úklidových prací ještě před tím, než zahájí činnost na místě.

Právní předpisy

Řada evropských právních předpisů o azbestu byla převedena do předpisů národních. Navíc mohou mít členské státy EU svoji vlastní dodatečnou právní úpravu pro tuto oblast. Proto je nutné věc **konzultovat s příslušnými kompetentními úřady**. Některé směrnice zabývající se touto oblastí jsou uvedeny níže:

- Směrnice Rady 89/391/EHS ze dne 12. června 1989 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci,
- Směrnice Rady 90/394/EHS ze dne 28. června 1990 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí karcinogenům při práci,
- Směrnice Rady 98/24/ES ze dne 7. dubna 1998 o bezpečnosti a ochraně zdraví zaměstnanců před riziky spojenými s chemickými činiteli používanými při práci,
- Směrnice Rady 83/477/EHS ze dne 19. září 1983 o ochraně zaměstnanců před riziky spojenými s expozicí azbestu při práci, pozměněná směrnicí Rady 91/382/EHS ze dne 25. června 1991 a ve znění směrnice Rady 98/24/ES ze dne 7. dubna 1998 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/18/ES ze dne 27. března 2003.

Další informace

Tento informační list byl připraven pro účely Evropského týdne pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci 2004. Další informační listy z této řady, jakož i jiné zdroje informací vztahujících se ke stavebnictví, jsou k dispozici na internetové adrese <http://ew2004.osha.eu.int>. Informační zdroje na této adrese jsou průběžně aktualizovány a rozšiřovány. Informace o právních předpisech EU týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví se nacházejí na internetové adrese <http://europe.osha.eu.int/legislation/>. Další informační listy o nebezpečných látkách spolu s celou řadou jiných materiálů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci si lze stáhnout z internetové adresy <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets>.

Courtesy of OPPBTP, France

Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel. (34) 944 79 43 60, fax (34) 944 79 43 83

information@osha.eu.int